

2022-02-10
S2022/00902 (delvis)

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag att föreslå insatser för att stärka attraktiviteten och kompetensförsörjningen av barnmorskor i förlossningsvården

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att tillsammans med Nationella vårdkompetensrådet och i dialog med andra berörda aktörer, ta fram förslag som syftar till att säkra den framtida kompetensförsörjningen av barnmorskor i hälso- och sjukvården med fokus på förlossningsvården.

Socialstyrelsen ska tillsammans med Nationella vårdkompetensrådet ge förslag på nationella insatser och insatser som regioner och andra aktörer kan vidta. I förslagen ska ingå:

- insatser för att kartlägga barnmorskans yrkesroll, arbetsuppgifter och arbetssituation i de delar av hälso- och sjukvården där barnmorskor arbetar,
- insatser som kan vidtas för att attrahera, utveckla, och behålla de barnmorskor som i dag arbetar inom hälso- och sjukvården med fokus på förlossningsvården,
- insatser som kan stärka den långsiktiga kompetensförsörjningen av barnmorskor inom hälso- och sjukvården med fokus på förlossningsvården,
- insatser som kan vidtas för att fler platser ska kunna erbjudas på barnmorskeutbildningen och andra insatser som krävs för att fler barnmorskor ska kunna examineras från barnmorskeutbildningen,
- insatser som ökar samverkan och kunskapsutbyte mellan hälso- och sjukvården samt universitet och högskolor på området, och

insatser som kan stärka barnmorskors möjlighet att delta i forskarutbildning samt fortsatt medverka i forskning inom hälso- och sjukvården och inom området kvinnors hälsa.

Socialstyrelsen ska även tillsammans med Nationella vårdkompetensrådet redovisa ett planeringsunderlag och ta fram rekommendationer om hur många barnmorskor som behövs i hälso- och sjukvården med fokus på förlossningsvården. I underlaget och rekommendationerna ska framgå:

- hur många barnmorskor det finns att tillgå i hälso- och sjukvården och vilka verksamheter de verkar inom på regional nivå,
- hur stor efterfrågan det finns på barnmorskor fördelat på respektive region,
- hur stor andel av barnmorskorna som förväntas gå i pension per år under perioden 2022–2035,
- hur många barnmorskestudenter som förväntas examineras per år under perioden 2022–2035,
- en bedömning av tillgång och efterfrågan på barnmorskor under perioden 2022–2035 och
- en rekommendation om hur många barnmorskor som behövs i hälso- och sjukvården med fokus på förlossningsvården på både kort och lång sikt.

I uppdraget ska Socialstyrelsen tillsammans med Nationella vårdkompetensrådet inhämta och beakta synpunkter från Universitetskanslersämbetet, universitet och högskolor, regioner, Sveriges Kommuner och Regioner, professionsorganisationer och andra relevanta aktörer. Socialstyrelsen ska bedöma konsekvenserna av förslagen samt beräkna kostnaderna för dem.

En delredovisning ska lämnas muntligen senast den 1 december 2022 och en slutredovisning ska lämnas senast den 1 juni 2023 till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2022 använda 4 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, för budgetåret 2022 uppförda anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, anslagsposten 33 Förlossningsvård och kvinnors hälsa. Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2022. Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2023 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt

ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet. Rekvisition, återbetalning och redovisning av medel ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

Regeringen har tagit initiativ till en större satsning på förlossningsvård och kvinnors hälsa. Satsningen har pågått sedan 2015 och omfattar totalt cirka 8,5 miljarder kronor till och med år 2022. Regeringen har dessutom aviserat ytterligare 1,5 miljarder kronor för ändamålet under 2023. Därutöver har regeringen infört kostnadsfri mammografi och livmoderhalscancerscreening.

Inom ramen för satsningen har regeringen ingått flera överenskommelser med Sveriges Kommuner och Regioner med syfte att skapa en mer tillgänglig, jämlik och personcentrerad förlossningsvård, inklusive mödrahälsovård och eftervård. I enlighet med överenskommelserna ska regionerna bland annat genomföra insatser för att skapa en mer sammanhållen vårdkedja med god kontinuitet från graviditet till förlossning och eftervård. Vidare ska regionerna genomföra insatser för att förstärka personaltäteten och förbättra arbetsmiljön. Insatserna ska syfta till att utforma en arbetsmiljö som medför att förlossningsvården som arbetsplats förmår attrahera, rekrytera, utveckla och behålla medarbetare.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys uppföljningar av satsningen visar att regionerna har förstärkt bemanningen och infört andra arbetsätt och arbetat med schemaläggningar för personalen för att förbättra arbetsmiljön och attraktiviteten i förlossningsvården, även med andra personalkategorier än barnmorskor. I uppföljningarna lyfter regionerna också fram insatser för att stärka kompetensförsörjningen och en tillräckligt hög bemanning som de viktigaste insatserna för arbetsmiljön och för att öka attraktiviteten i förlossningsvården. Regeringen bedömer att det behövs fler insatser för att göra arbetsmiljön mer attraktiv och för att förstärka kompetensförsörjningen i förlossningsvården.

Även om antalet barnmorskor har ökat i absoluta tal i hälso- och sjukvården de senast åren har inte antalet barnmorskor inom förlossningsvården ökat i samma takt. Det pågår också en stor generationsväxling när det gäller barnmorskor i hälso- och sjukvården, 2019 var cirka 26 procent av barnmorskorna 60 år eller äldre. Det innebär en stor utmaning för regionerna och andelen arbetsgivare som uppger att det är brist på barnmorskor har ökat.

Regeringen har sedan 2015 tillfört medel för utbyggnad av barnmorskeutbildningen vid 14 universitet och högskolor, motsvarande totalt 250 programnybörjare. Riksrevisionens (2021:1) genomgång av måluppfyllelsen i utbyggnadsuppdraget visar dessvärre att för år 2019 var måluppfyllelsen 27 procent. Antalet barnmorskor som utbildas har inte ökat i förväntad takt, bland annat på grund av brist på kliniska handledare och svårigheter att få tillräckligt många platser för verksamhetsförlagd utbildning. Enligt Universitetskanslersämbetet är barnmorskor ett av de yrken där utbildningstakten inte räcker till för att möta de framtida behoven och det finns en risk för fortsatt brist på utbildade barnmorskor fram till 2035. Regeringen har beslutat om mål för universitet och högskolor för antalet examina inom bl.a. hälso- och sjukvårdsutbildningar för perioden 2021–2024. Universitetskanslersämbetet har i uppdrag att ta fram ett underlag gällande lärosättesvisa examensmålnivåer för perioden 2025–2028.

Det nationella vårdkompetensrådet inrättades den 1 januari 2020 vid Socialstyrelsen. Vårdkompetensrådet ska bidra till en god planering av vårdens kompetensförsörjning genom att bl.a. göra samlade bedömningar av kompetensförsörjningsbehoven baserade på tillgängliga kunskapsunderlag och stödja beslutsfattare på nationell och regional nivå i frågor av betydelse för kompetensförsörjningen. Syftet med rådet är att stärka och formalisera samverkan om kompetensförsörjning i hälso- och sjukvården. Rådet ska främja samverkan mellan berörda aktörer och säkerställa att samtliga aktörer har en gemensam bild över kompetensförsörjningsbehoven i vården, tillgängliggöra fakta- och kunskapsunderlag och sammanställa och lämna bedömningar till berörda aktörer och beslutsfattare i frågor som har betydelse för kompetensförsörjningen på lokal, regional och nationell nivå.

Mot denna bakgrund bedömer regeringen att det finns behov av ytterligare insatser för att stärka och attraktiviteten och kompetensförsörjningen i förlossningsvården.

Regeringen beräknar att avsätta ytterligare medel för uppdragets genomförande under 2023.

På regeringens vägnar

Ardalan Shekarabi

Klara Granat

Kopia till

Statsrådsberedningen/Internrevisionen
Statsrådsberedningen/SAM
Finansdepartementet/BA, OFA K
Regeringskansliets förvaltningsavdelning/Ek
Myndigheten för vård- och omsorgsanalys
Nationella vårdkompetensrådet
Sveriges Kommuner och Regioner